Wit.doc

Το να διαλέξεις ένα έργο που μιλάει τόσο καθαρά, και αντιμετωπίζει με τέτοια συν-πάθεια την αναπόδραστη πορεία προς το θάνατο μίας γυναίκας που πάσχει από καρκίνο, είναι πράξη αληθινής τόλμης –και αρετής, από τη στιγμή που η επιλογή προφανώς δεν ικανοποιεί ωφελιμιστικά κριτήρια. Η Αιμιλία Υψηλάντη, θέλοντας να δώσει χώρο στο θέατρο του πόνου που εξελίσσεται βουβά γύρω μας με πρωταγωνιστές τους -υπερβολικά πολλούς πλέον- ανθρώπους που πάσχουν από την 'επάρατο', τόλμησε να παρουσιάσει στο θέατρο Αργώ το θαυμάσιο "Wit" της Μάργκαρετ Έντσον (με το συμπληρωματικό τίτλο «Εκτός Κωδικού»).

«Είναι ένα έργο για την αγάπη και τη γνώση. Μιλάει για μια γυναίκα που σ' όλη της τη ζωή καλλιεργούσε τις γνώσεις της και τις ικανότητές της και η οποία ξαφνικά βρίσκεται σε μια καινοφανή κατάσταση όπου καμία απ' αυτές τις γνώσεις και δεξιότητες δεν μπορούν να βοηθήσουν. Έτσι πρέπει να αφήσει κάτω τα όπλα της και να γίνει ξανά μαθητής» έχει πει η σαρανταπεντάχρονη συγγραφέας επ' αφορμή της βράβευσης του "Wit" με το θεατρικό Pulitzer 1999. Είναι για την ώρα το πρώτο και μοναδικό της έργο, αφού η δουλειά της σε σχολεία και νηπιαγωγεία την γεμίζει απόλυτα και, όπως λέει, δεν θα ξαναγράψει αν κάποιο θέμα δεν παγιδεύσει το ενδιαφέρον της -όπως συνέβη με το "Wit".

Η Έντσον, έχοντας δουλέψει για δύο χρόνια στο τμήμα ασθενών με καρκίνο και AIDS ενός ερευνητικού νοσοκομείου στη Γουάσινγκτον, έζησε από πρώτο χέρι τόσο τη συμπεριφορά (συχνά σκληρή και αδιάφορη) των ιατρών και του νοσηλευτικού προσωπικού όσο και τις αντιδράσεις των ασθενών. Έγραψε το "Wit" για να μοιραστεί αυτήν την αποκαλυπτική εμπειρία –εξ ου και η αμεσότητα με την οποία προσεγγίζει το θέμα της. Περισσότερο εντυπωσιάζει ωστόσο η άρτια σύλληψη του έργου, στον τρόπο με τον οποίο συνδέει πρόσωπα και δραματικές καταστάσεις αλλά και στην πληρότητα με την οποία πλάθει την κεντρική ηρωίδα.

Κεντρικό πρόσωπο του "Wit" είναι μία εξαιρετικά δυνατή γυναίκα, καθηγήτρια της αγγλικής ποίησης του 17^{ου} αιώνα, με ειδικότητα στον Τζον Νταν (John Donne, 1572-1631), εκλεκτό εκπρόσωπο των λεγόμενων «μεταφυσικών ποιητών» και σπουδαίο ιεροκήρυκα, ο οποίος στην ωριμότητά του έγραψε για τη ζωή και το θάνατο, τον Θεό, την αμαρτία και την λύτρωση, την πίστη και την απελπισία με τρόπο σκοτεινό και σύνθετο, ώστε η ποίησή του να θεωρείται μάλλον δύσκολα προσπελάσιμη στους ανυποψίαστους αναγνώστες.

Η ηρωίδα πιστεύει, όπως και ο Νταν, στη δύναμη του πνεύματος (wit), με την οποία ο άνθρωπος μπορεί να αντιμετωπίσει την τραγικότητα της ανθρώπινης συνθήκης, αγωνιζόμενος για ευγενείς στόχους. Είναι ωστόσο μια γυναίκα εντελώς μόνη, χωρίς φίλους, συγγενείς, αγάπη, που αίφνης μαθαίνει ότι πάσχει από προχωρημένο, μεταστατικό καρκίνο. Τότε θα βρεθεί στη δύσκολη θέση να διαπιστώσει ότι οι δικοί της ευγενείς στόχοι, στην παρούσα και τελική φάση της ζωής της, δεν μπορούν της χρησιμεύσουν σε τίποτα. Και θα συνειδητοποιήσει ότι το μόνο που πραγματικά χρειάζεται είναι τη ζεστή ανθρώπινη σχέση με τους άλλους ανθρώπους -ακόμη κι αυτούς που αγνοούν τα ωραία και υψηλα στα οποία η ίδια αφιέρωσε τη ζωή της.

Η συγγραφέας διαχειρίζεται ευφυώς τη σχέση αφοσίωσης της καθηγήτριας της λογοτεχνίας με τις λέξεις, αντιστρέφοντας τη συνθήκη και εκθέτοντας στην,

σχετική με ετοιμοθάνατο καρκινοπαθή, ιατρική ιδιόλεκτο. Δομώντας την ιστορία της σε τρία επίπεδα (η καθηγήτρια και η σχέση της με την ποίηση του Νταν, η καθηγήτρια και η ασθένειά της, η καθηγήτρια και οι άλλοι) η Έντσον καταφέρνει να μετατρέψει την ασθένεια της γυναίκας από κέντρο της ιστορίας της σε μοχλό που οδηγεί στην ουσιαστική ωρίμανση της (στη συμφιλίωσή της με τους άλλους ανθρώπους, μέσω της αποδοχής της αδυναμίας τους).
Την παράσταση στο θέατρο Αργώ σκηνοθέτησε η Μαριάννα Κάλμπαρη με εντυπωσιακά αποτελέσματα –ό,τι γίνεται επί σκηνής είναι μελετημένο και δραματουργικά εύστοχο. Η σκηνογραφία της Χριστίνας Κάλμπαρη με τις κάθετες, κινούμενες διάτρητες μεταλλικές επιφάνειες (εν είδει μονόφυλλων παραβάν) έλυσε ευφυώς την ανάγκη μετάβασης σε διαφορετικούς χώρους/καταστάσεις, παρέχοντας ταυτόχρονα την ψευδαίσθηση μιας διαρκώς εν κινήσει σκηνικής πράξης. Ο Σάκης Μπιρμπίλης με τους μελετημένους φωτισμούς του προσέδωσε στην ηρωίδα μια γλυπτή, μεταφυσική αύρα, εξόχως δραματική. Η εν γένει όψη της παράστασης δεν θα ήταν τόσο επιτυχής χωρίς τη συμβολή των ατμοσφαιρικών φωτισμών του. Αναλόγως λειτούργησαν και τα μουσικά/ηχητικά αποσπάσματα που επέλεξε ο Νέστωρ Κοψιδάς.
Η Αιμιλία Υψηλάντη δίνει την καλύτερη ερμηνείας της, ανταποκρινόμενη με ακρίβεια και ευαισθησία στις πολλές διαφορετικές ψυχολογικές καταστάσεις της ηρωίδας (μόνο που πρέπει να αποφεύγει να ανεβάζει την ένταση της φωνής γιατί τότε δεν είναι εύηχη). Αντιθέτως η Βαγγελιώ Ανδρεάδακη στο ρόλο του φάσματος της καθηγήτριας που στήριξε την ηρωίδα στην πανεπιστημιακή της καριέρα, ήταν αμήχανη –σα να μην μπόρεσε να βρει τι ακριβώς εξυπηρετεί η παρουσία της επί σκηνής. Λιτός και ουσιαστικός ο Λεωνίδας Κακούρης στο ρόλο του ειδικευόμενου γιατρού. Η Εκάβη Ντούμα πέρασε στην ερμηνεία της την ανθρώπινη ζεστασιά που απαιτούσε ο ρόλος της. Ο Αλέξανδρος Κολιόπουλος ανέλαβε δυο μικρούς ρόλους. Οι τέσσερις νέοι ηθοποιοί που συμπληρώνουν τη διανομή χρειάζονται μεγάλη προσπάθεια για να μη δίνουν την εντύπωση ότι μόλις απεφοίτησαν από τη δραματική σχολή.